

Center for
Higher Education
Policy Studies

Internationale Quick Scan naar wettelijke verankering van joint programmes

Op zoek naar bevorderende maatregelen

Report by

Renze Kolster
Hans Vossensteyn

December 2013

Contact:

Renze Kolster
Centre for Higher Education Policy Studies (CHEPS)
University of Twente
P.O. Box 217 7500 AE Enschede
The Netherlands
T +31 53 – 4893269
F +31 53 – 4340392
E r.kolster@utwente.nl
W www.utwente.nl/cheps

C13RK096

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Introductie	4
1.1 Onderzoek achtergrond en onderzoeksvraag	4
1.2 Onderzoeksopzet	4
1.3 Definities	6
1.4 Achtergrond joint programmes in Nederland	7
Hoofdstuk 2: Wetgeving over joint programmes in Europa	8
2.1 Introductie	8
2.2 Denemarken	9
2.3 Duitsland	9
2.4 IJsland	10
2.5 Spanje	10
2.6 Het Verenigd Koninkrijk	10
2.7 Zweden	11
2.8 Zwitserland	12
2.9 Conclusie	12
Hoofdstuk 3: Beleid betreffende joint programmes in Europa.....	13
3.1 Introductie	13
3.2 Inschrijving van studenten in een joint programme.....	13
3.3 Tuition fees.....	13
3.4 Studieduur en locatie van het programma	14
3.5 Accreditatie.....	14
3.6 Prikkel om joint programmes te starten	15
3.7 Prikkel voor studenten om deel te nemen.....	16
3.8 Opzetten van joint programmes	16
3.9 Wegnemen van obstakels	17
Hoofdstuk 4: Conclusies; best practice lessen voor Nederland	18
Referenties.....	20
Bijlage: Vragenlijsten	22
For national agencies.....	22
For institutions	23

Hoofdstuk 1: Introductie

1.1 Onderzoek achtergrond en onderzoeksvraag

CHEPS is door de VSNU benaderd om op zoek te gaan naar regelingen die het aanbieden van joint programmes vergemakkelijken. De resultaten gepresenteerd in dit rapport zijn de uitkomsten van de quick scan van de best practices in de wettelijke verankering en beleid ten opzichte van joint programmes. Hierbij gaat het om aspecten zoals: graadverlening, accreditatie, lengte van programma, inschrijving, en collegegeld. Het herkennen van de best practices kunnen dienen als inspiratie voor aanpassingen in en aanvulling op de Nederlandse wet- en regelgeving met betrekking tot joint programmes. Leidend voor de studie is de onderstaande onderzoeksvraag.

- Kunnen er één of enkele voorbeelden worden gegeven waarbij de wettelijke verankering van joint programmes het aangaan van dergelijke programma's makkelijker maakt?

1.2 Onderzoekopzet

Om te komen tot een quick scan is in eerste instantie gezocht naar mogelijk interessante hoger onderwijsystemen waar veel joint programme activiteiten plaatsvinden. Immers veel activiteit kan betekenen dat het relatief eenvoudig is om joint programmes op te zetten.

Volgens het meest recente Bologna proces implementatierapport (Bologna Process, 2012) stonden in totaal 35 van de 47 deelnemende landen het opzetten en uitreiken van joint degrees wettelijk toe. Landen met het hoogste percentage van instellingen die mee doen aan joint programmes zijn: IJsland, Zwitserland en Spanje (75-100% van de hoger onderwijsinstellingen). De twee landen met het hoogste percentage instellingen dat daadwerkelijk joint degrees uitreiken zijn Zwitserland en Spanje (beide 75-100%). Naast deze landen is de VSNU geïnteresseerd in de volgende landen: Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Zweden. Kortom de geselecteerde landen zijn: Duitsland, Denemarken, Verenigd Koninkrijk, IJsland, Spanje, Zweden en Zwitserland.

Op basis van de landselectie heeft CHEPS de volgende activiteiten uitgevoerd om de onderzoeksvraag te beantwoorden:

1. Analyse van enkele internationale documenten over mogelijke best practices en bekende statistieken aangaande joint programmes;
2. Uitzetten korte vragenlijst onder nationale organisaties en instellingen in de geselecteerde landen om inzicht te krijgen in de wettelijke inbedding van joint programmes en in de regelgeving en beleid waarmee het aangaan van joint programmes wordt bevorderd;
3. Indien nodig zijn de aangeschreven organisaties en instellingen benaderd om aanvullende informatie te verstrekken.

De aangeschreven organisaties zijn geselecteerd op basis van hun betrokkenheid bij joint programmes. Dit zijn op nationaal niveau organisaties die betrokken zijn bij het opzetten en bepalen van de regel- en wetgeving alsmede met beleid. De aangeschreven hoger onderwijsinstellingen zijn

geselecteerd op basis van suggesties van nationale agenturen of waarvan bekend is dat zij actief zijn in het opzetten van joint programmes. Tabel 1.1 geeft een overzicht van de aangeschreven organisaties per land. De organisaties hebben een gestandaardiseerde vragenlijst ontvangen. De gebruikte vragenlijsten zijn te vinden in bijlage I van dit rapport.

Met uitzondering van IJsland hebben wij van ieder land één of meerdere ingevulde vragenlijsten terug ontvangen. Opgemerkt moet worden dat het aantal responses tegen is gevallen. Ook uit de terug ontvangen vragenlijsten wordt duidelijk dat in veel landen de beschikbare informatie redelijke summier is. Joint programmes lijken daarom nog een redelijk onontgonnen terrein.

Tabel 1.1: Overzicht aangeschreven organisaties / instellingen

Land	Aangeschreven organisaties / instellingen
Denemarken	Danish Agency for Universities and Internationalisation
	Danish Accreditation Institution
	Danish Ministry of Education
	Aalborg University
Duitsland	German Rectors' Conference (HRK)
	Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD)
	German Accreditation Council
	Georg-August-Universität Göttingen
	Fachhochschule Kiel
	University of Bonn
IJsland	Research Council of Iceland
	University of Iceland
Spanje	Universidad.es
	University of Catalonia
	National Agency for Quality Assessment and Accreditation of Spain (ANECA)
	Universitat Autònoma de Barcelona
Verenigd Koninkrijk	British Council
	The Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA)
	King's College London
	Kingston University
Zweden	The Swedish Institute:
	Swedish Council for Higher Education
	Swedish Higher Education Authority
	Umeå University
	KTH Royal Institute of Technology
	Linköping University
Zwitserland	Rectors' Conference of the Swiss Universities (CRUS)
	Organ für Akkreditierung und Qualitätssicherung (OAQ)
	Universität Basel

1.3 Definities

Joint programmes kunnen verschillende vormen aannemen. De meest vergaande vorm is dat er één opleiding wordt opgesteld door twee of meer instellingen in het binnen- of buitenland waarvoor ook één diploma – een joint degree – wordt uitgereikt (VSNU, 2013).

Er bestaat geen eenduidige internationaal gehanteerde definitie van joint degrees. De door de NVAO gehanteerde definitie is: 'Een joint degree is een opleiding die een Nederlandse instelling verzorgt samen met één of meer Nederlandse of buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs en die leidt tot een gezamenlijk diploma. De samenwerkende instellingen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de opleiding en iedere samenwerkende Nederlandse instelling verzorgt een substantieel onderdeel van de opleiding.'¹

Een meer internationale definitie wordt gegeven door Tauch & Rauhvargers (2002 p. 29):

'Joint degrees are normally awarded after study programmes that correspond to all or at least some of the following characteristics:

- the programmes are developed and/or approved jointly by several institutions;
- students from each participating institution study parts of the programme at other institutions;
- the students' stays at the participating institutions are of comparable length;
- periods of study and exams passed at the partner institution(s) are recognised fully and automatically;
- professors of each participating institution also teach at the other institutions, work out the curriculum jointly and form joint commissions for admission and examinations;
- after completion of the full programme, the student either obtains the national degrees of each participating institution or a degree (in fact usually an unofficial "certificate" or "diploma") awarded jointly by them.'

Een joint degree is één van de getuigschriften dat uitgereikt kan worden na het succesvol volgen van een joint programme. Andere vormen zijn: multiple degrees, double degrees en dual degrees. De definities van deze vormen worden beschreven in de 'Guidelines for Good Practices for Awarding Joint Degrees' (Aerden & Reczulska, 2012). Ten behoeve van de eenduidigheid, worden in dit rapport deze definities gehanteerd en zijn ze niet vertaald naar het Nederlands. De definities zijn als volgt (Aerden & Reczulska, 2012 p. 11-12):

- Joint programme: An integrated curriculum coordinated and offered jointly by different higher education institutions and leading to a (double/multiple or joint) degree.
- Joint degree: A single document awarded by higher education institutions offering the joint programme and nationally acknowledged as the recognised award of the joint programme.
- Multiple degree: separate degrees awarded by higher education institutions offering the joint programme attesting the successful completion of this programme.
- Double degree: two degrees awarded by higher education institutions offering the joint programme attesting the successful completion of this programme (a double degree is a specific type of multiple degree)
- Dual degree: two degrees awarded individually, attesting the successful completion of two separate curricula, with potential overlap and efficiencies in course-taking, and, if more than one institution is involved each institution is primarily responsible for its own degree.

¹ http://www.nvao.net/joint_degree_nl (accessed 19-08-2013)

Veel instellingen hebben in het verleden gekozen om een joint programme op te zetten zonder dat deze leidt tot een joint degree (Obst, Kuder, & Bank, 2011). Een reden hier voor kan zijn dat het juridisch lastig is om één diploma uit naam van verschillende instellingen uit te reiken (Tauch & Rauhvargers, 2002 p. 27). Bovendien hebben veel landen redelijk recent het uitgeven van een joint degree wettelijk mogelijk gemaakt. Hierover is meer te lezen in hoofdstuk 2.

1.4 Achtergrond joint programmes in Nederland

In juli 2010 is het wettelijk mogelijk geworden voor Nederlandse hoger onderwijsinstellingen om joint degrees aan te bieden. Dit is bepaald in artikel 7.3c van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Artikel 7.3c spreekt over gezamenlijke opleiding, waarmee een joint degree bedoeld wordt.

Volgens de NVAO-website is een joint degree niet per definitie een volledige bachelor- of masteropleiding. 'Het kan ook gaan om een gedeelte van een opleiding, bijvoorbeeld een afstudeerrichting of een specifiek programma binnen de opleiding.'² Dit maakt dat er een onderscheid kan worden gemaakt tussen a) een joint degree opleiding en b) een joint degree programma. Een joint degree opleiding houdt in dat de opleiding volledig apart aangeboden wordt. Hiervoor is een aparte CROHO registratie nodig. Voor een joint degree programma is dit niet nodig omdat het binnen een bestaande opleiding valt als bijvoorbeeld een afstudeerrichting.

De Nederlandse joint programmes met een eigen CROHO-code, dit zijn dus de joint programmes die leiden tot een joint degree, zijn opgenomen op de NVAO database van geaccrediteerde opleidingen. In de database staan 27 (dubbel opgenomen programma's niet mee gerekend) joint programmes, waarvan er tien internationaal zijn.³

Volgens de VSNU (2013 p. 12) bieden de Nederlandse universiteiten in totaal 147 joint programmes aan, waarvan verreweg de meeste op master niveau en slechts negen met een gezamenlijk diploma. Kortom, de meeste joint programmes leiden tot een double, multiple of dual degree. Volgens de VSNU (2013, p. 14) volgen ruim 1.200 studenten een joint programme bij één van de Nederlandse universiteiten.

² http://www.nvao.net/joint_degree_nl (accessed 19-08-2013)

³ Stand oktober 2013

Hoofdstuk 2: Wetgeving over joint programmes in Europa

2.1 Introductie

Bij alle Bologna-conferenties sinds Praag in 2001 zijn joint programmes aan de orde geweest (Nickel, *et al.*, 2009). In Praag werd het volgende bepaald:⁴

‘In order to further strengthen the important European dimensions of higher education and graduate employability Ministers called upon the higher education sector to increase the development of modules, courses and curricula at all levels with "European" content, orientation or organisation. This concerns particularly modules, courses and degree curricula offered in partnership by institutions from different countries and leading to a recognized joint degree.’

Joint programmes hebben betrekking op ‘mobiliteitsbevordering (Bologna action line 4), Europese samenwerking op het gebied van kwaliteitsbewaking (Bologna action line 5), invoering van een ‘Europese dimensie’ in het hoger onderwijs (Bologna action line 6) en bevordering van de attractiviteit en het concurrentievermogen van de toekomstige ruimte voor hoger onderwijs (Bologna action line 9)’ (Nickel, *et al.*, 2009 p.27). Hieruit blijkt dat op Europees niveau wordt gedacht dat de joint programmes een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan harmonisatie van de verschillende Europese onderwijsstelsels (Tauch & Rauhvargers, 2002).

Om het wettelijk mogelijk maken van joint degrees te bevorderen zijn UNESCO en de Raad van Europa (2004) gekomen met de ‘Recommendations on the Recognition of Joint Degrees’. De aanbevelingen die hier uit voort komen vormen een definitiebasis voor nationale wetgevingen (Nickel, *et al.*, 2009). In 2006 kwamen de ‘10 Golden Rules for New Joint Master Programmes’ van de European University Association (EUA) die met name betrekking hebben op het opzetten van joint degrees op instellingsniveau (Nickel, *et al.*, 2009). Als aanvulling op de ‘golden rules’ heeft de EUA in 2006 ‘Guidelines for Quality Enhancement in European Joint Master Programmes’ gepubliceerd.

Van groot belang voor joint programmes zijn de stimuleringsprogramma’s van de EU: ERASMUS en ERASMUS MUNDUS (Nickel, *et al.*, 2009). Binnen het [JOIMAN-netwerk](#) worden de Europese ervaringen en good practices van instellingen met joint programmes-opleidingen gedeeld. Op Europees niveau is ook de [European Consortium for Accreditation](#) actief. Zij hebben twee projecten gerelateerd aan joint degrees, namelijk: ‘Joint programmes: Quality Assurance and Recognition of degrees awarded (JOQAR)’ and ‘Transparent European Accreditation decisions and Mutual recognition agreements II (TEAM II)’

Volgens de meest recente Bologna proces implementatierapport (Bologna Process, 2012) stonden in totaal 35 van de 47 deelnemende landen het opzetten en uitreiken van joint degrees wettelijk toe. Landen met de hoogste percentage van instellingen die mee doen aan joint programmes zijn: IJsland, Switzerland, Spanje (75-100% van de hoger onderwijsinstellingen). De twee landen met de hoogste percentage van instellingen die daadwerkelijke joint degrees uitreiken zijn Zwitserland en Spanje (beide 75-100%).

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de wettelijke verankering van joint programmes en joint degrees in de geselecteerde landen. Waar informatie is gevonden op nationaal niveau over het aantal

⁴ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/PRAGUE_COMMUNIQUE.pdf
(accessed 19-08-2013)

opgestelde joint programmes zal dit eveneens vermeld worden. Dit kan namelijk een goed beeld geven van de mate waarin de landen actief zijn met het opstellen van joint programmes. Hierbij moet wel gezegd worden dat de aantallen met name gebaseerd zijn op schattingen.

2.2 Denemarken

De Deense wetgeving met betrekking tot internationale joint degrees en programma's zijn: de 'University Act, no. 1368 of 7 December of 2007', de 'Notice on parallel and joint training; BEK nr 931 af 05/10/2005', en de 'Act on academy profession programmes and professional bachelor programmes no. 207 of 31 of March 2008' (National Report Denmark, 2012). Als toevoeging op de wetgeving heeft het Deense Ministerie van Onderwijs in januari 2012 de 'Ministerial order on the International Education Activities of Universities' opgesteld. Doel hiervan was om generieke richtlijnen op te stellen voor de internationale activiteiten van de universiteiten. De 'Ministerial order' is er versneld gekomen doordat veel Deense universiteiten deelnemen in Erasmus Mundus programma's. Om dit te stroomlijnen was een versimpeling van de wet- en regelgeving nodig.

De wetgeving en additionele regelgeving van het Ministerie van Onderwijs staat de universiteiten toe om delen van studieprogramma's aan te bieden in het buitenland en om dit in samenwerking te doen met buitenlandse instellingen. Voor buitenlandse samenwerking is het aangaan van een samenwerkingsovereenkomst noodzakelijk. De overeenkomst moet ingaan op een aantal aspecten, zoals: kwaliteitsborging van het studieprogramma, relevantie voor de internationale arbeidsmarkt, toelatingseisen en het streven naar een balans tussen inkomende en uitgaande uitwisselingsstudenten.

De wet- en regelgeving staat het aanbieden van joint en double degrees toe. Er is zelfs een aparte sectie in de regelgeving opgenomen over Erasmus Mundus diploma's. Deense instellingen kunnen er ook voor kiezen om diploma's uitgegeven door de samenwerkende instelling in het joint programme te erkennen, waardoor het document erkend wordt door de Deense wet.

Naar schatting bieden tussen de 50 en 75% van de instellingen joint programmes aan. Ze lijken allen een daadwerkelijk joint degree uit te geven (ibid.)

2.3 Duitsland

Duitsland kent sinds 1991 wetgeving op gebied van joint programmes (*§ 18, Abs. 1, Satz 5 of the Framework; Hochschulrahmengesetz - HRG*) (National Report Germany, 2012). De wetgeving geldt nog steeds en staat het ontwikkelen en uitgeven van joint degree toe. Voor internationale joint degrees gelden vier vereisten:

- het programma moet aangeboden worden door tenminste één erkende buitenlandse instelling,
- de examenprocedures zijn gezamenlijk vastgesteld
- iedere partner moet een gedeelte van het programma aanbieden
- het programma bereikt een niveau vergelijkbaar met dat van een Duits programma

Hoger onderwijsinstellingen die een joint of double degree programme aanbieden mogen gebruik maken van buitenlandse quality assurance agencies.

Naar schatting participeren 50 tot 75% van de Duitse instellingen in joint programmes. Hiervan geven, naar schatting, tussen de 10 en 25% een daadwerkelijk joint degree, de rest geeft dus een ander soort diploma (e.g. een double degree) (National Report Germany, 2012). In Duitsland komen

joint degrees het meeste voor in de volgende vakgebieden: Business and Economics; Engineering; Language and Cultural studies.

2.4 IJsland

De '*Higher education act no. 63/2006, Article 9*' geeft iedere IJslandse geaccrediteerde hoger onderwijsinstelling het recht om samenwerkingsverbanden aan te gaan met gelijksoortige instellingen met als doel het aanbieden van joint degrees (National Report Iceland, 2012).⁵

Geschat wordt dat 75 tot 100% van alle instellingen deelneemt in minimaal één joint programme. Hiervan geven naar schatting 25 tot 50% van de instellingen ook een daadwerkelijk een joint degree af (ibid.).

2.5 Spanje

Wettelijk zijn joint programmes geregeld in de volgende decreten:

- RD 1393/2007 (29th October,) RD 861/2010 (2nd July), RD 1002/2010 (5th August) & RD 534/2013 (12th July); regulering universitaire diploma's
- RD 1892/2008 (14th November) & RD 534/2013 (12th July); regulering toegang tot aanmeldproces voor universitaire studies van publieke universiteiten
- RD 99/2011 (28th January) & RD 534/2013 (12th July): regulering doctorale studies

Formeel worden Spaanse diploma's verleend namens de Spaanse koning. Dit geldt ook voor joint degrees. Spaanse studenten die een joint degree hebben ontvangen van een ander land moeten om in Spanje geregistreerd te worden als afgestudeerde zich aanmelden voor een 'diligence' proces.

Geschat is dat 75 tot 100% van de instellingen betrokken is in een joint programme en dat zij ook daadwerkelijke joint degrees uitreiken (National Report Spain, 2012).

2.6 Het Verenigd Koninkrijk

In het Verenigd Koninkrijk kan er een onderscheidt gemaakt worden tussen post-1992 universiteiten en de universiteiten die voor 1992 zijn opgericht (National Report UK, 2012). De post-1992 universiteiten hebben een specifieke wetgeving: de '*Further and Higher Education Act 1992*'. Artikel 76 van deze wet geeft de post-1992 instellingen het recht om joint degrees te ontwikkelen en uit te geven. De instellingen van voor 1992 hebben hun eigen 'charters'. Sommige 'charters' staan het uitgeven van joint degrees niet toe. De instellingen mogen hun 'charters' aanpassen om het aanbieden van joint degrees mogelijk te maken.

De UK Quality Assurance Agency heeft een kwaliteitscode ontwikkeld dat ook ingaat op het ontwikkelen van hoger onderwijs met andere (buitenlandse) instellingen (QAA, 2012). Het document beschrijft wat de verwachtingen van de QAA zijn met betrekking tot het ontwikkelen van beleid en procedures voor het uitvoeren en managen van joint programmes. Van instellingen die joint degrees aanbieden wordt verwacht dat ze de regels beschreven in het document naleven.

⁵ Zie voor meer informatie:

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/links/documents/HEAct63_2006_Iceland.pdf
(accessed 20-08-2013)

In het Verenigd Koninkrijk lijken joint programmes gezien te worden als een aspect van transnationaal onderwijs. Oftewel programma's aangeboden in het buitenland waarvoor de eindkwalificatie een diploma van een instelling uit het Verenigd Koninkrijk is. Hieronder vallen dus ook branch-campussen in het buitenland.

Gegevens over het aantal instellingen met joint degrees en het aantal instellingen dat daadwerkelijk joint degrees uitdeeft zijn niet bekend (National Report UK, 2012).

2.7 Zweden

Sinds 2010 is het wettelijk mogelijk voor Zweedse instellingen om joint degrees toe te kennen. Dit is wettelijk geregeld in de *'Swedish Higher Education Act, Chapter 1 Initial provisions, Section 17 & 18'* en in de *'Higher Education Ordinance, Chapter 6 Courses and study programmes, Section 11'*.⁶

Met betrekking tot het uitgeven van joint degrees noemt de Swedish Higher Education Acts het volgende:

'A higher education institution listed in the annex to this Act may award a joint degree together with

1. another higher education institution,
2. an independent course provider entitled to award a qualification pursuant to the Act Concerning Authority to Award Certain Qualifications (1993:792), or
3. a higher education institution outside Sweden that is not a physical individual.

The term joint degree refers to a qualification that may be awarded by the higher education institutions that have jointly organised courses and programmes that can lead to the award of the qualification. These courses and programmes must be offered through the educational cooperation of the institutions referred to in the first paragraph above.'

De wetgeving staat eveneens toe dat Zweedse hoger onderwijsinstellingen administratieve taken gerelateerd aan admissions en studiepunten delegeren aan andere hoger onderwijsinstellingen.

De 'Higher Education Ordinance' (Section 11E) gaat dieper in op de condities waar hoger onderwijsinstellingen die een joint degree willen uitgeven aan moeten voldoen. Deze condities zijn onder andere:

1. 'the student has completed a programme subject to an agreement pursuant to the same paragraph and also fulfilled the requirements for the award of a qualification at the higher education institution and at least one other higher education institution that has organised a component of the programme
2. each higher education institution awarding a qualification included in the joint degree may confer the degree awarded by the higher education institution
3. each qualification included in the joint degree and which is awarded by a higher education institution subject to the Higher Education Act (1992:1434) or by an independent course provider is a designated component for the same qualification as the higher education institution's, and

⁶ Zie voor meer informatie:

<http://www.hsv.se/lawsandregulations/theswedishhighereducationact.4.5161b99123700c42b07ffe3956.html#svd1> (accessed 20-08-2013) en

<http://www.hsv.se/lawsandregulations/thehighereducationordinance.4.5161b99123700c42b07ffe3981.html#chapter6> (accessed 20-08-2013)

4. every qualification included in the joint degree awarded by a foreign higher education institution belongs to the same cycle as at the higher education institution.'

De 'Higher Education Ordinance' stelt eveneens dat joint programmes die leiden tot een joint degree gebaseerd moeten zijn op een schriftelijke overeenkomst. De regelgeving stipuleert wat in ieder geval opgenomen moet worden in de overeenkomsten.

Er is niet bekend hoeveel joint programmes er worden aangeboden. Desalniettemin zijn er wel veel Zweedse instellingen actief in Erasmus Mundus programma's (National Report Sweden, 2012).

2.8 Zwitserland

Zwitserland heeft geen specifieke wetgeving op het gebied van joint degrees (National Report Switzerland, 2012). De hoger onderwijsinstellingen hebben op basis van hun autonomie het recht op het uitgeven van diploma's en mogen dit doen in alle mogelijke vormen (e.g. double degrees en joint degrees). Hiervoor is dus geen aanvullende wet- en regelgeving vanuit de federale of kantonale overheden opgesteld. De geldende regels voor het aangaan van samenwerkingsovereenkomsten worden bepaald door de hoger onderwijsinstellingen zelf. Sommige instellingen hebben er voor gekozen om sommige vormen van joint programmes niet toe te staan. Swiss Federal Institute of Technology in Zürich staat bijvoorbeeld het uitgeven van joint PhD degrees niet toe.

Er wordt geschat dat tussen de 75 en 100% van de instellingen in ieder geval één joint programme aanbieden. Hetzelfde percentage geeft ook daadwerkelijk joint degrees af. Bijzonder is dat een grootdeel van de Zwitserse joint degrees geen internationale, maar nationale samenwerkingsprogramma's betreffen (National Report Switzerland, 2012).

Joint degrees worden aangeboden in vrijwel alle vakgebieden. Met in het bijzonder studie programma's in Humanities en Natural Sciences van de universiteiten en Engineering, IT, Architecture, Building Engineering en Planning van de Universities of Applied Sciences (ibid.).

2.9 Conclusie

Hoewel wetgeving een herkende beperkende factor kan zijn voor joint programmes (Knight, 2008) lijkt er voornamelijk weinig onderzoek gedaan te zijn naar aspecten in de wetgeving die het opstarten en onderhouden van joint programmes juist lijken te bevorderen. Ook op basis van de beschreven landen in dit hoofdstuk kan er geen eenduidige conclusie worden getrokken over wat wel en wat juist niet werkt. Zo is er weinig regelgeving in Zwitserland en juist aardig veel in Spanje. Desalniettemin bieden 75-100% van de instellingen in beide landen joint programmes aan. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het in Zwitserland met name joint programmes tussen Zwitserse instellingen zelf zijn.

Misschien is het zo dat niet de wetgeving, maar het beleid en de bereidwilligheid van instellingen een belangrijker rol spelen in het opstarten van joint programmes. Het volgende hoofdstuk gaat dieper in op deze aspecten.

Hoofdstuk 3: Beleid betreffende joint programmes in Europa

3.1 Introductie

Dit hoofdstuk gaat in op de bevindingen uit de verschillende Europese landen op het gebied van beleid en ook deels regelgeving. Gekozen is om de opvallende en noemenswaardige praktijken op te nemen en om dit niet te doen per land, maar per onderwerp. Kortom, dit hoofdstuk gaat in op de opvallende praktijken die van interesse kunnen zijn voor de Nederlandse beleidspraktijk. De bevindingen zijn geclusterd onder belangrijke aspecten van joint programmes.

3.2 Inschrijving van studenten in een joint programme

In Duitsland kunnen studenten die deelnemen aan joint programmes of double degree programmes ingeschreven worden als uitwisselingsstudenten voor maximaal twee semesters. Door de studenten in te schrijven als uitwisselingsstudenten vallen zij buiten de geldende numerus clausus.

Joint programme studenten worden in Spanje op dezelfde manier toegelaten en ingeschreven als Spaanse studenten.

Volgens richtlijnen van de Higher Education Statistics Agency in het Verenigd Koninkrijk moeten studenten in joint programmes ingeschreven worden als: 'Registered at reporting institution - studying overseas for UK HEI award other than at an overseas campus of reporting institution'.⁷

3.3 Tuition fees

Deense instellingen mogen tuition fees vragen aan studenten van buiten de EER en studenten die een (joint) programme volgen dat volledig in het buitenland wordt aangeboden. Tuition fees mogen niet gevraagd worden aan studenten die ingeschreven staan aan een Deense instelling en verplicht of optioneel een deel van het programma in het buitenland mogen / willen volgen. Voor Erasmus Mundus programma's mogen instellingen wel een deel van de kosten in rekening brengen bij de studenten.

In Duitsland is in veel Länder het vragen van tuition fee niet toegestaan. Er bestaan wel uitzonderingen voor het vragen van tuition fees aan studenten van buiten de EER.

In Spanje wordt jaarlijks de wettelijke tuition fee bepaald. Universiteiten zijn wettelijk verplicht om deze tuition fee aan te houden voor zowel reguliere programma's als joint programmes. Voor joint programmes kan dit problematisch zijn omdat de tuition fee vaak eerder bepaald is en wellicht ook minder makkelijk te veranderen is. Hier is immers afstemming met de buitenlandse partners voor nodig. De veranderde tuition fees kunnen invloed hebben op het budget van de joint programmes.

Wettelijk gezien mogen Zweedse instellingen geen tuition fee vragen aan studenten uit de EER voor het deel van het joint programme dat zij in Zweden volgen. Desalniettemin hebben sommige Zweedse instellingen wel een fee gevraagd aan EER-studenten. De Swedish Higher Education Authority heeft de Zweedse overheid ingelicht over deze wettelijk niet toegestane praktijken.

⁷ Zie voor meer informatie: www.hesa.ac.uk/C12052/A/TYPE.html (accessed 07-11-2013)

In Zwitserland gelden voor joint programmes dezelfde tuition fees regels als voor de reguliere programma's. De hoogte van de fees verschilt per instelling. Voor buitenlandse studenten hanteren sommige instellingen een verhoogde fee. Dit kan ook gedaan worden voor joint programmes. De jaarlijkse tuition fees voor buitenlandse studenten variëren van 1.266 CHF tot 8.000 CHF (1.000 EUR – 6.500 EUR).

3.4 Studieduur en locatie van het programma

In Denemarken hebben de joint programmes een zelfde lengte als normale studieprogramma's. Dit is dus voor bachelorprogramma's drie jaar en masterprogramma's twee jaar. De locaties waar de joint programmes gegeven wordt moet omschreven zijn in het kwaliteitswaarborgingsdocument op basis waarvan het programma geaccrediteerd is.

In de "Common Structural Guidelines of the Länder" (resolution of the Standing Conference of the Ministers of Education and Cultural Affairs of the Länder in the Federal Republic of Germany of 10 October 2003 as amended on 04 February 2010) zijn richtlijnen opgenomen die betrekking hebben op de duur en de structuur van joint programmes. Sommige richtlijnen stellen numerieke eisen aan de programma's in termen van het aantal modules en ECTS. Deze vereisten kunnen beperkend zijn in het aangaan van joint programmes met instellingen uit landen waar de ECTS standaard niet wordt gehanteerd. Accreditatieagenturen kunnen echter afwijken van deze specifieke bepalingen, waardoor accreditatie van joint programmes indien dat nodig is toch kan.

De duur van een joint master's degree van twee jaar kan een obstakel zijn. In het bijzonder als de normale duur van een master programma in een land één jaar is. Dit is bijvoorbeeld het geval in Spanje.

Sommige Spaanse universiteiten hebben intern beleid dat voorschrijft dat een minimaal aantal ECTS verkregen moet worden bij hun instelling om erkend te worden als een joint programme van de instelling. Zo wordt bijvoorbeeld gehanteerd: 30 ECTS bij 120 ECTS programma's en 20 ECTS bij 60 ECTS programma's.

De lengte van joint programmes in Zwitserland is normaal gesproken gelijk aan de lengte van de reguliere programma's. Uitzonderingen kunnen er wel zijn met betrekking tot lengte van double degree programma's; studenten moeten meer doen om meerdere diploma's te ontvangen. De locaties van de joint programmes wordt bepaald in de samenwerkingsovereenkomsten en het daaruit volgende studieprogramma. Er wordt een coördinerende instelling aangewezen die verantwoordelijk is voor het management van het programma ook voor het uitgeven van de diploma's.

3.5 Accreditatie

In Denemarken moeten Erasmus Mundus programma's altijd een kwaliteitswaarborg hebben dat gebaseerd is op de Europese 'standards and guidelines for quality assurance'. Om deze reden moet de kwaliteitscontrole uitgevoerd worden door een accreditatieagentuur die geregistreerd is in de EQAR. Overige joint programmes moeten uiteraard ook een kwaliteitswaarborg hebben. Hiervoor mogen instellingen echter ook een niet in de EQAR geregistreerde accreditatieagentuur gebruiken, zolang deze maar internationaal erkend is.

In Duitsland is gebleken dat bij joint programmes of bij transnationale programma's de accreditatie een zwaar punt is. Als men de reguleringen al weet, dan is het vaak nog moeilijk om de

accreditatiebeslissingen aan de andere kant van de landsgrens ook te laten gelden. Instellingen hebben vaak geen weet van de exacte regels (Wilde, 2010). De coördinatie om transnationale programma's geaccrediteerd te krijgen vergt heel veel tijd en energie, waarbij de verschillende accreditatieagenturen andere regels toepassen (Wilde, 2010). Het grootste probleem zit vaak in de niet compatibiliteit tussen de verschillende nationale accrediteringsregels.

In Duitsland is voor double degree programmes geen additionele accreditatie nodig als het bestaande programma al geaccrediteerd is. Joint programmes die leiden tot een joint degree moeten wel apart geaccrediteerd worden. Recent is het mogelijk geworden voor Duitse accreditatieagenturen om accreditatiebesluiten over te nemen van buitenlandse accreditatieagenturen als deze lid zijn van EQAR or ENQA en als de toegepaste kwaliteitscriteria niet veel afwijken van de criteria gehanteerd in Duitsland. Door het overnemen van accreditatiebesluiten kan het aangaan van joint programmes makkelijker zijn geworden. De German Accreditation Council gaat een pilot project starten samen met de NVAO om de accreditatie van joint programmes Nederlandse en Duitse instellingen te faciliteren.

In Spanje moeten alle joint programmes geaccrediteerd worden. Voor Erasmus Mundus programma's wordt dit automatisch gedaan nadat de Europese Commissie het Erasmus Mundus programma goedkeurt. Volgens een Spaanse instelling zou het goed zijn als deze snelle procedure ook voor de overige joint programmes gehanteerd zou worden.

De Swedish Higher Education Authority is verantwoordelijk voor het accrediteren en controleren van de kwaliteit van joint programmes. Universiteiten die niet professioneel georiënteerde joint programmes (i.e. andere studies dan bijvoorbeeld recht en gezondheidswetenschappen) aanbieden hebben deze programma's niet laten accrediteren. Of dit wel of niet nodig is blijkt wettelijk gezien een grijs gebied.

In Zwitserland is accreditatie op studieprogrammaniveau ongebruikelijk; accreditatie gebeurt op instellingsniveau. Er zijn daarom ook geen specifieke kwaliteitsstandaarden voor de accreditatie van joint programmes vastgesteld. Kortom, accreditatie van individuele joint programmes komt maar zelden voor.

3.6 Prikkel om joint programmes te starten

De Deense overheid heeft de Deense instellingen meer ruimte gegeven voor het invullen van internationaliseringsactiviteiten. Onderdeel hiervan was ook de versoepeling van de wet- en regelgeving (zie paragraaf 2.2 over 'Ministerial order'). De focus is meer komen te liggen op het waarborgen van onderwijs van hoge kwaliteit vis-à-vis een focus op de handhaving van de Deense wetgeving. Door de versoepeling is het makkelijker geworden om joint programmes op te starten. De in juni 2013 door de Deense overheid uitgebrachte 'higher education international strategy' stelt onder andere als doel dat het aantal joint programmes aangeboden door Deense instellingen met 20% moet zijn toegenomen in 2020.

Sinds 2001 beheert de DAAD namens de federale overheid een stimuleringsfonds om Duitse instellingen aan te moedigen om internationale joint programmes op te starten met verschillende landen, waaronder China, Rusland, Italië, Spanje, Polen en het Groot Brittannië (Becker & Kolster, 2012). Hiernaast heeft het Duitse ministerie van Economische Zaken financiering gegeven aan geselecteerde Duitse instellingen voor het ontwikkelen van duale of joint programmes met instellingen in de VS en Canada (ibid.). Op het gebied van transnationaal onderwijs is het ook belangrijk om de 'Franco-German University' te noemen. Dit is een initiatief van meerdere Franse en Duitse universiteiten. Recent hebben de Duitse federale overheid en de 16 länder ministeries

verantwoordelijk voor hoger onderwijs een internationaliseringsstrategie uitgewerkt. Hierin worden joint programmes genoemd als belangrijke aspecten die kunnen bijdrage aan de internationalisering (Sitzung der Gemeinsamen Wissenschaftskonferenz, 2013).

Spanje en Frankrijk hebben een bilateraal programma dat het opstarten van joint programmes op master en PhD-niveau tussen beide landen probeert te stimuleren. Hiernaast kan de automatische accreditatie van Erasmus Mundus programma's een reden zijn voor veel Spaanse instellingen om Erasmus Mundus programma's op te starten en wellicht ook voor buitenlandse instellingen om Spaanse instellingen bij het opzetten van Erasmus Mundus programma's te betrekken.

3.7 Prikkel voor studenten om deel te nemen

Spanje had beleid waarmee studenten in joint programmes financieel ondersteund werden. Dit beleid is echter onder druk van de financiële beperkingen stop gezet.

Zwitserland heeft geen expliciet beleid voor het stimuleren van joint programmes. Wel is er op PhD-niveau financiële steun voor studenten in een joint PhD programme leidend tot een joint degree waarbij de begeleiding wordt gedaan door een Zwitserse en een andere Europese instelling (cotutelle de thèse).⁸ De financiering is bedoeld als tegemoetkoming in de reiskosten en levensonderhoud van de PhD-student en de supervisors.

3.8 Opzetten van joint programmes

Voor het opzetten van joint programmes is het belangrijk dat instellingen afstemming vinden op het gebied van de wetgeving en regulering van joint programmes en onderhandelen om tot een zo goed mogelijke uitkomst te komen voor alle betrokken partijen. Het opzetten van joint programmes die leiden tot een double degree lijkt eenvoudiger dan het opzetten van programma's die leiden tot joint degrees. Voor joint degrees is namelijk meer administratie, afstemming en samenwerking nodig.

Op instellingsniveau is het mogelijk om het opzetten van joint programmes te stimuleren. Zo heeft een Deense instelling er duidelijk voor gekozen om de beste studenten te willen aantrekken en dit onder andere te willen doen door het opstellen van Erasmus Mundus programma's. Om dit mogelijk te maken heeft de instelling wetenschappers die een programma willen ontwikkelen deels vrijgesteld van onderwijsverplichtingen. Ook heeft de Deense instelling voor het opzetten van joint programmes een standaard format voor samenwerkingsovereenkomst ontwikkeld. Dit format wordt gebruikt in de onderhandelingen met potentiële buitenlandse samenwerkingspartners en heeft ook een handleiding met de do's en don't's.

Een Spaanse instelling heeft een 'International Educational Projects Unit' opgericht die moet helpen bij de administratieve en technische ondersteuning van joint programmes. Deze afdeling maakt het opzetten van joint programmes eenvoudiger door te helpen bij de aanvragen en ontwikkeling van de joint programmes. De afdeling houdt eveneens nieuwe call for proposals in de gaten.

Een Zweedse instelling stelt erg succesvol te zijn met het opstarten van Erasmus Mundus programma's. Als reden hiervoor wordt genoemd dat zij joint programmes baseren op goed

⁸ Voor meer informatie zie: <http://www.crus.ch/information-programme/cotutelles-de-these.html?L=2> (accessed 07-11-2013)

onderbouwde ideeën over wat er bereikt moet worden. Eveneens worden joint programmes als een onderdeel gezien van verdere samenwerking tussen de partners op het gebied van onderzoek en onderwijs. Onderdeel van het succes kan ook zijn dat er vanuit de instelling gezorgd wordt voor administratieve ondersteuning bij het aanvraagproces.

In Zwitserland worden programma's leidend tot een joint degree veelal opgezet in bestaande samenwerkingsverbanden, omdat hier al enige vertrouwen en erkenning tussen de instellingen is opgebouwd. Om het opzetten van joint programmes eenvoudiger te maken heeft de Rectors' Conference of the Swiss Universities een checklist opgesteld.⁹ De checklist kan gebruikt worden door de instellingen en is bedoeld om de instellingen gebruik te laten maken van dezelfde definities m.b.t. joint programmes.

3.9 Wegnemen van obstakels

De genoemde obstakels met betrekking tot joint programmes zijn:

- Samenhang vinden in de wet, regelgeving en beleid van de verschillende landen;
- Afstemming van beleid van de samenwerkende instellingen;
- Overeenstemming vinden op het gebied van tuition fees;
- Veelal langere duur van joint programmes (120 ECTS);
- Zwaardere administratieve druk bij het opzetten van joint programmes die leiden tot een joint degree in vergelijking met programma's die leiden tot een single of double degree;
- Accreditatie van joint programmes.

De organisaties en instellingen zijn gevraagd naar wat er gedaan wordt om de obstakels weg te nemen. Hierop zijn echter maar weinig antwoorden ontvangen. Dit zou kunnen suggereren dat er nog maar weinig gedaan wordt om de obstakels weg te nemen, dit geen prioriteit heeft en/of dat de obstakels niet onoverkomelijk zijn.

Op het gebied van het wegnemen van obstakels kan wel een werkgroep van de Spanish National Agency (Grupo Español de Expertos en Bolonia; BET) benoemd worden. Deze werkgroep zoekt naar reguleringen die in de weg staan van de implementatie van het Bologna proces. Onderdeel hier van is ook het opsporen van obstakels die deelname aan joint programmes beperken.

Interessant is ook het initiatief van de Danish Agency for Higher Education. Zij gaan begin 2014 een onderzoek doen naar de financiële en wettelijke obstakels. In dit onderzoek zullen ook studenten, docenten en onderzoekers bevroegd worden over de uitkomsten en voordelen van joint programmes.

⁹ Zie voor meer informatie: <http://www.crus.ch/?id=2364> (accessed 07-11-2013)

Hoofdstuk 4: Conclusies; best practice lessen voor Nederland

De quick scan toegepast in dit onderzoek geeft een indruk van de wet- en regelgeving met betrekking tot joint programmes in verschillende Europese landen. Hierbij moet gezegd worden dat het onverwacht moeilijk is gebleken om informatie te verzamelen, immers uitgebreide navraag bij de landen heeft minder opgeleverd dan oorspronkelijk gedacht. Het ziet er naar uit dat zowel overheden als mede instellingen vaak niet volledig op de hoogte zijn van de regelgeving.

Op het gebied van wetgeving is aan de hand van dit onderzoek niet te vast te stellen welke wettelijke verankering het aangaan van joint programmes makkelijker maakt. Zo is er weinig regelgeving in Zwitserland en juist aardig veel in Spanje. Desalniettemin bieden 75-100% van de instellingen in beide landen joint programmes aan. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het in Zwitserland met name joint programmes tussen Zwitserse instellingen zelf.

De bevroegde hoger onderwijsinstellingen en sommige organisaties lijken wel aan te geven dat enige mate van flexibiliteit in de wetgeving noodzakelijk is om aansluiting te kunnen vinden bij de wetgeving van andere landen binnen internationale joint programmes. Een voorbeeld is wellicht Denemarken waar de wetgeving versoepeld is na aandringen van de hoger onderwijsinstellingen. Een Deense instelling raad ook Nederland aan om instellingen zoveel mogelijk ruimte in de wet te geven om zelf joint programmes te ontwikkelen.

De kwaliteit van joint programmes moet net als reguliere studieprogramma's gewaarborgd zijn. De onderzochte landen hebben op dit gebied uiteenlopende en duidelijk verschillende regels. Zo vallen de joint programmes in Zwitserland onder de accreditatie van de instelling zelf terwijl Duitse joint programmes die leiden tot een joint degree wel apart geaccrediteerd moeten worden. Belangrijk hierbij is dat het overnemen van accreditatiebesluiten van buitenlandse accreditatieagenturen in sommige landen mogelijk is gemaakt. Hierbij moet wel gelet worden op de wijze waarop de accreditatie tot stand is gekomen. Zo sluit de automatische accreditatie in Spanje na goedkeuring van een Erasmus Mundus programma door de Europese Commissie wellicht minder goed aan bij de totstandkoming van accreditatiebesluiten in Nederland. Een voorbeeld zou het Duitse model kunnen zijn, waarin accreditatiebesluiten worden overgenomen wanneer de toegepaste kwaliteitscriteria niet te veel afwijken van de criteria gehanteerd in Duitsland.

Op grond van de bevindingen in het buitenland zouden wij voor het Nederlandse beleid de volgende overwegingen mee willen geven:

- Sommige landen (zoals Denemarken en Spanje) lijken een duidelijk beleid te hebben die het aantrekkelijker maakt om Erasmus Mundus programma's op te starten. Immers zijn Erasmus Mundus programma's aantrekkelijk voor studenten doordat er scholarships aangeboden worden. Ook zien sommige instellingen het hebben van Erasmus Mundus programma's als een teken van kwaliteit.
- Het Verenigd Koninkrijk lijkt joint programmes niet als losstaand aspect van internationalisering te zien, maar heeft dit meer gekoppeld aan het bredere thema van transnationaal onderwijs. Hieronder valt ook het uitreiken van diploma's voor studies volledig gevolgd in het buitenland. Kortom, het beleid heeft een bredere link naar de internationaliseringsmogelijkheden van instellingen.
- Uiteraard moet er ook nagedacht worden over hoe joint programmes passen binnen de reguliere organisatie van een hoger onderwijssysteem. Een belangrijk aspect hierbij is de lengte van een joint programme versus de lengte van een regulier programma. Zo hebben in de praktijk veel joint master's programmes een lengte van twee jaar, terwijl in sommige

landen (bijvoorbeeld Spanje) de reguliere duur van master programma's veelal één jaar is. Dit kan gevolgen hebben voor de financiering van programma's en de comptabiliteit van hoger onderwijssystemen. Ook voor studenten kan het onduidelijkheden opleveren, bijvoorbeeld met betrekking tot het wel of niet kunnen krijgen van studiefinanciering en de meenneembaarheid hiervan.

- Bij het opstarten van joint programmes hebben hoger onderwijsinstellingen zelf vaak de belangrijkste rol. Uit de antwoorden van de instellingen komen ook practices naar voren waarmee instellingen het opstarten van joint programmes stimuleren. Dit doen zij bijvoorbeeld door het opzetten van administratieve ondersteuning (Spanje) en door wetenschappers vrij te stellen van onderwijsverplichtingen zodat zij ruimte krijgen voor het op eigen initiatief ontwikkelen van joint programme (Denemarken).
- Tot slot, zou er gekeken kunnen worden hoe en of er mogelijkheden zijn om uit bestaande samenwerkingsverbanden tussen hoger onderwijsinstellingen joint programmes te laten voortkomen. Misschien dat nationaal beleid op dit terrein beter aan kan proberen te sluiten bij de vele netwerken waar de instellingen actief in zijn.

Referenties

- Aerden & Reczulska, (2012). *Guidelines for Good Practices for Awarding Joint Degrees*, European Consortium for Accreditation in higher education.
- Becker, R. & Kolster, R. (2012). *International student recruitment; policies and developments in selected countries*, Nuffic, The Hague.
- Bologna Process (2012). *The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report*, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, Brussel.
- European University Association (2006). *Guidelines for Quality Enhancement in European Joint Master Programmes; EMNEM– European Masters New Evaluation Methodology Guidelines For Higher Education Institutions*, Brussels.
- Knight, J. (2008). *Joint and Double Degree Programmes: Vexing Questions and Issues*, The Observatory on Borderless Higher Education.
- National Report Denmark (2012). *National Report regarding the Bologna Process implementation 2009-2012; Denmark*. Retrieved from: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86> (accessed 20-08-2013).
- National Report Iceland (2012). *National Report regarding the Bologna Process implementation 2009-2012; Iceland*. Retrieved from: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86> (accessed 20-08-2013).
- National Report Germany (2012). *National Report regarding the Bologna Process implementation 2009-2012; Germany*. Retrieved from: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86> (accessed 20-08-2013).
- National Report Spain (2012). *National Report regarding the Bologna Process implementation 2009-2012; Spain*. Retrieved from: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86> (accessed 20-08-2013).
- National Report Sweden (2012). *National Report regarding the Bologna Process implementation 2009-2012; Sweden*. Retrieved from: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86> (accessed 20-08-2013).
- National Report Switzerland (2012). *National Report regarding the Bologna Process implementation 2009-2012; Switzerland*. Retrieved from: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86> (accessed 20-08-2013).
- National Report United Kingdom (2012). *National Report regarding the Bologna Process implementation 2009-2012; United Kingdom*. Retrieved from: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86> (accessed 20-08-2013).
- Nickel, S., Zdebel, T. and Westerheijden, D.F. (2009). *Joint degrees in de Europese ruimte voor hoger onderwijs Kansen en belemmeringen voor transnationale samenwerking in het hoger onderwijs met als voorbeeld de EUREGIO Duitsland–Nederland*, CHE / CHEPS, Gronau / Enschede.
- Obst, D., Kuder, M. & Banks, C. (2011). *Joint and Double Degree Programs in the Global Context: Report on an International Survey*, Institute of International Education. Retrieved from: <http://www.iie.org/Research-and-Publications/Publications-and-Reports/IIE-Bookstore/Joint-Degree-Survey-Report-2011> (accessed 06-12-2013)
- QAA (2012). *UK Quality Code for Higher Education - Chapter B10: Managing higher education provision with others*, December 2012. Retrieved from: <http://www.qaa.ac.uk/Publications/InformationAndGuidance/Pages/quality-code-B10.aspx> (accessed 02-11-2013).
- Sitzung der Gemeinsamen Wissenschaftskonferenz (2013). *Strategie der Wissenschaftsminister / innen von Bund und Ländern für die Internationalisierung der Hochschulen in Deutschland*, Berlin, 12 April 2013, Berlin. Retrieved

- from: http://www.bmbf.de/pubRD/Internationalisierungsstrategie_GWK-Beschluss_12_04_13.pdf (accessed 01-11-2013).
- Tauch, C. & Rauhvargers, A. (2002). *Survey on Master Degrees and Joint Degrees in Europe*, European University Association / European Commission. Retrieved from: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Survey_Master_Joint_degrees_en.1068806054837.pdf (accessed 16-08-2013).
- UNESCO; Raad van Europa (2004). *Recommendation on the Recognition of Joint Degrees*. Retrieved from: http://www.bologna-bergen2005.no/EN/Other/Lisbon_Recommendation_joint_degrees.pdf (accessed 18-08-2013).
- VSNU (2013). *Internationale Joint Programmes bij Nederlandse universiteiten; Tussenrapportage Project Stimulering Joint Degrees 2012*, Vereniging van Universiteiten.
- Wilde, M. (2010). *Akkreditierung von transnationalen Studiengängen, Projectbericht, Osnabrücker Arbeitspapiere zum Hochschul- und Wissenschaftsmanagement*, Nr. 20, Osnabrück: Hochschule Osnabrück.

Bijlage: Vragenlijsten

For national agencies

1. Could you explain the legal framework that allows higher education institutions in your country to offer joint programmes with foreign partner institutions?
 - a. Are there aspects of the legal framework that enhance / stimulate the establishment of joint programmes, and in particular of programmes leading to a joint degree?
 - b. Are there aspects of the legal framework that hinder the establishment of joint programmes, and in particular of programmes leading to a joint degree?
 - c. How do institutions use the opportunities offered by the legal framework?
 - d. How do institutions cope with the hindering aspects (if any)?
2. Can you explain in more detail what the legal framework regulations in case of joint programmes are with relation to:
 - a. Enrolment (and selection) of students
 - b. The payment of tuition fees
 - c. Degree granting authority (who provides the diploma)
 - d. The length (duration) of the joint programme (in relation to the duration of normal study programmes)
 - e. The location of where the programme has to be followed
 - f. The accreditation of the joint programme (who accredits? Does it need to be a separate accreditation or is the accreditation of the “mother programmes” sufficient?)
 - g. Are there any particular regulations with respect to joint programmes leading to a joint degree?
3. Could you explain more about governmental policies in the area of joint programmes? (One can think of subsidies to establish joint programmes; inclusion of such programmes/students in regular funding models; student financing opportunities; ...)
 - a. Are there specific governmental policies that enhance / stimulate institutions to offer joint programmes, and in particular of programmes leading to a joint degree?
 - b. How do institutions make use of the stimulating opportunities?
 - c. Are there aspects of the governmental policies that hinder the establishment of joint programmes?
 - d. How do institutions cope with the hindering aspects (if any)
4. Do you know any institutions that themselves implemented policies that stimulate the establishment of joint programmes (i.e. leading to multiple, double and joint degrees)?
5. What are the obstacles institutions encounter when setting up joint programmes and how do institutions, together with their foreign partner institutions, overcome these obstacles?
6. Are there other practises in terms of legal frameworks, governmental or institutional policies you know of which enhance and stimulate the establishment of joint programmes, in particular of programmes leading to a joint degree?
7. Would you like to suggest any higher education institution(s) or countries that in your view are rather advanced in the development of joint programmes?
 - a. Could you provide us with the contact details of a person involved with joint programmes of the named higher education institution (if any).

For institutions

1. Could you explain the legal framework that allows your institution to offer joint programmes with foreign partner institutions?
 - a. Are there aspects of the legal framework that enhance / stimulate the establishment of joint programmes, and in particular of programmes leading to a joint degree?
 - b. How did your institution use the opportunities offered by the legal framework?
 - c. Are there aspects of the legal framework that hinder the establishment of joint programmes, and in particular of programmes leading to a joint degree?
 - d. How did your institution cope with the hindering aspects (if any)?
2. Can you explain in more detail what the legal framework regulations in case of joint programmes are with relation to:
 - a. Enrolment (and selection) of students
 - b. The payment of tuition fees
 - c. Degree granting authority (who provides the diploma)
 - d. The length (duration) of the joint programme (in relation to the normal duration of programmes in your country)
 - e. The location of where the programme has to be followed
 - f. The accreditation of the joint degree study programme (who accredits? Does it need to be a separate accreditation or is the accreditation of the “mother programmes” sufficient?)
 - g. Are there any particular regulations with respect to joint programmes leading to a joint degree?
3. Could you explain more about governmental policies in the area of joint programmes? (One can think of subsidies to establish joint programmes; inclusion of such programmes/students in regular funding models; student financing opportunities; ...)
 - a. Are there specific governmental policies that enhance / stimulate your institution to offer joint programmes, and in particular of programmes leading to a joint degree?
 - b. Are there aspects of the governmental policies that hinder the establishment of joint programmes, and in particular of programmes leading to a joint degree?
 - c. How did your institution make use of the stimulating opportunities?
 - d. How did your institution cope with the hindering aspects (if any)
4. Did your institution itself implement institutional policies that stimulate the establishment of joint programmes (i.e. leading to multiple, double and joint degrees)?
5. What are to obstacles you encountered when setting up joint programmes and how did your institution, together with the foreign partner institutions, overcome these obstacles?
6. Are there other practises in terms of legal frameworks, governmental or institutional policies you know of, which enhance and stimulate the establishment of joint programmes, in particular of programmes leading to a joint degree?
7. Would you like to suggest any other higher education institution(s) or countries that in your view are rather advanced in the development of joint programmes?